

وظایف و اختیارات ضابطین دادگستری در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

مریم ریگی^۱، حمید رضائیا^۲

^۱ گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

^۲ استادیار و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه، ایران

چکیده

در قانون آیین دادرسی کیفری جدید تغییرات نسبتاً زیادی نسبت به قانون قدیم به چشم می‌خورد. قانون آیین دادرسی کیفری جدید برای تدوین آن از قانون آیین دادرسی فرانسه استفاده شده است در مقاله‌ی حاضر پیشینه تاریخی، فلسفه، علل پیدایش، اختیارات ضابطین شناخت افراد ضابط و... پرداخته شده است. روش مطالعه این مقاله از نوع توصیفی-تحلیلی و به روش اسنادی می‌باشد که از طریق فیش نویسی و مطالعه کتابخانه‌ای سعی در شناخت افراد ضابط، تجزیه و تحلیل، وسیر تاریخی و... ایشان بیان شود.

واژه‌های کلیدی: آیین دادرسی کیفری، ضابطین دادگستری، اختیارات ضابطین.

مقدمه

در قانون آیین دادرسی کیفری جدید تغییرات نسبتاً زیادی نسبت به قانون قدیم به چشم می‌خورد. قانون آیین دادرسی کیفری جدید برای تدوین آن از قانون آیین دادرسی فرانسه استفاده شده است در مقاله‌ی حاضر پیشینه تاریخی، فلسفه، علل پیدایش، اختیارات ضابطین شناخت افراد ضابط و... پرداخته شده است. روش مطالعه این مقاله از نوع توصیفی-تحلیلی و به روش اسنادی می‌باشد که از طریق فیش نویسی و مطالعه کتابخانه‌ای سعی در شناخت افراد ضابط، تجزیه و تحلیل، وسیر تاریخی و... ایشان بیان شود. نتایجی که از این مقاله بدست می‌آید بیانگر این می‌باشد که بر خلاف قانون قدیم دیگر هرنیروی صالح برای مقام ضابط قضایی نمیباشد بلکه بایستی نیروهایی را ضابط قلمداد کرد که آموزش‌های لازم را دیده باشند همچنین در قانون جدید تبیین حدود و اختیارات ضابطان در جرایم مشهود، اعتبار اقدامات ضابطان در این جرایم پس از حضور مقام قضایی، تفکیک وظایف اداری از وظایف قضایی ضابطان، ضمانت اجرای عدم یادآوری حقوق متهمان یا مظنونان از جمله مواردی است که تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری بدان پرداخته‌اند.

اهمیت و ضرورت

بدون تردید نیروی انسانی یکی از مولفه‌های مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی فرآیند رسیدگی به جرم است بدون وجود نیروی انسانی آموزش دیده، متخصص و ماهر امکان فراهم آوردن عدالت کیفری مناسب و توسعه قضایی لازم در کشور امکان پذیر نمی‌باشد ضابطین قضایی بخشی از نیروی انسانی دستگاه عدالت کیفری محسوب می‌شوند که وظیفه آنها انجام یکی از مراحل مهم رسیدگی به جرم که همان کشف جرم است می‌باشد و با توجه به تغییر قانون آیین دادرسی کیفری در این زمینه ضرورت دارد که نقش ضابطان دادگستری در قانون جدید مورد بررسی قرار گیرد.

پیشینه تاریخی

پیشینه تاریخی ملل مختلف وجود آثار پربار حقوقی، کتیبه‌هایی معروف از قبیل کورش نامه قانون حمورابی، نامه تنسرو... دلالت بر حاکمیت قانون، وجود قضایی و تشکیلات سازمان انتظامی در ادوار مختلف تاریخ دارد. حتی اگر هیچ مدرکی درباره چنین سازمان‌هایی وجود نداشت، بایستی پذیرفت که سازمان‌های انتظامی و لو با شکل ابتدایی وجود داشته است، زیرا ساختار قضایی و سیستم دادرسی بدون وجود قانون و مقررات و مراجع اجراء و سازمان‌های اجرائی، انتظامی مفهوم ندارد. این سازمان‌ها که از گذشته‌های دور در ایران مسئول برقراری نظم و آسایش عمومی و جلوگیری از وقوع جرائم در جامعه و نهایتاً در صورت وقوع جرم پیگیری، کشف جرم و دستگیری مرتکبین و تسلیم آنها به دستگاه قضایی برای محاکمه و کیفر با نام‌های گوناگون وجود داشته‌اند، اما کمتر به آنها پرداخته شده است.

فلسفه

به عقیده جامعه‌شناسان، جوامع بشری از آغاز تکوین تاحال مراحل مختلفی را گذرانده‌اند در طی این مدت یا به تکامل رسیده‌اند یا در میانه راه از پیشرفت بازمانده‌اند به این علت نتوانسته‌اند با ایجاد سازمان‌های متناسب انتظامی با سیر قهری و دگرگونی‌های اجتماعی، خود را حفظ کند بناچار در طوفان‌ها و دگرگونی‌های تاریخی محو شدند. امنیت اجتماعی بخشی از مفهوم امنیت ملی است. امنیت ملی نتیجه وجود نظم اجتماعی است و این دو مقوله لازم و ملزوم یکدیگرند. جامعه بدون نظم فاقد امنیت است و نبود امنیت حاکی از عدم وجود نظام اجتماعی سازمان یافته، مقتدر و مسلط بر اوضاع است. تحقق امنیت ملی و نظم اجتماعی به هیچ وجه میسر نمی‌شود مگر آنکه افراد جامعه با آگاهی کامل از حدود آزادی‌ها و ممنوعیت‌های قانونی و میزان و نحوه اعمال مجازات‌ها برای رعایت رژیم قانونی بودن حقوق کیفری و تضمین مصالح فردی و اجتماعی، سازمانی متشکل از نیروی انسانی ورزیده و جرب و آشنا به حقوق فرد و جامعه به منظور حفظ نظم و امنیت عمومی پدیدآورده جامعه‌ای که فاقد نیروی کنترل کننده باشد طبعاً نمی‌تواند امنیت و آسایش شهروندان را پاسداری کند.

علل پیدایش

۱- نظم اجتماعی اقتضا پیدا می کند که نیروی برای کنترل آن وجود داشته باشد تنها قوه مقننه نیست که با وضع قوانین نظم اجتماعی را تامین می کند بلکه قبل از وضع مقنن بایستی نیروی برای کنترل نظم وجود داشته باشد.

۲- ضابطین ابزاری جهت اجرای قانون هستند هرگاه نظم و امنیت جامعه به خطر افتد ابزاری لازم است که مجازات را اعمال کند و برای متجاوزین ضمانت اجراهای پیش بینی شده را اجا کند. پس در نتیجه دو دلیل مهم می توان برای علل پیدایش ضابطین آورد اول اینکه مردم را برای پیروی از قانون کنترل میکند ثانياً اگر تخطی از قانون توسط افراد سر زد با اجرای قانون از کار مهاجم چلو گیری میکند.

ضابط در لغت و قانون

ضابط در لغت به معنای فراهم آورنده، نگاهدارنده، نگاهدارنده چیزی، آنکه ضبط مدینه و سیاست آن را از طریق سلطان بس باشد. ضابطین دادگستری بازویی اجرایی دادرها و دادگاهها در انجام وظایفشان هستند.

قانون آئین دادرسی کیفری ضابطین دادگستری را این طور تعریف کرده است که: «ضابطین دادگستری مأمورانی هستند که تحت نظارت و تعلیمات مقام قضائی در کشف جرم و بازجوئی مقدماتی و حفظ آثار و دلایل جرم و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم و ابلاغ اوراق و

اجرای تصمیمات قضائی به موجب قانون اقدام می نمایند.»

طبقه بندی ضابطین دادگستری

بی شک تامین امنیت و استقرار عدالت بر حسن اجرای قوانین و جلوگیری از ایجاد هرج و مرج و تضمین حقوق و آزادی های افراد نیازمند موجودیت نیرویی است که مجری اوامر و فرآمین قضایی باشد براین مبنا این نیرو بایستی توسط قانون تعیین و معرفی شود. مادام که قانون کسی را به عنوان ضابط تعیین نکرده و او را به رسمیت نشناخته نمی توان او را ضابط دانست و وظایف و تکالیفی را برای وی ملحوظ داشت. قانون ایین دادرسی کیفری در خصوص طبقه بندی ضابطین این چنین عمل کرده است که به شرح آن می پردازیم:

ضابطین عام

آن دسته از ضابطین که وظایف و اختیاراتی که بر عهده دارند کلی و عام است و شرایط خاصی برای دخل و تصرف در جرایم برای آنان وجود ندارد یا به عبارت دیگر ضابطین عام ضابطینی هستند که در مورد کلیه جرایم، صلاحیت اقدام دارند و وظایف و اختیارات آنها محدود به جرائمی معین یا شرایط خاصی نیست قانون در تعریف ضابطین ساکت است اما دکتر آخوندی در این باره می نویسد ضابطین عام افرادی هستند که صلاحیت اقدام درباره کلیه جرائم را دارند مگر آنچه که قانون منع کرده است. بند الف ماده ق.آ.د.ک فرمانده هان و افسران و درجه داران آموزش دیده نیروی انتظامی رایکی از ضابطین دادگستری اعلام میکنند (کارکنان وظیفه ضابطین دادگستری محسوب نمی شوند) اما تحت نظارت ضابطان مربوط در این مورد انجام وظیفه می کنند و مسولیت اقدامات انجام شده در این رابطه با ضابطان است ضابطان دادگستری بر اساس تکالیف و اختیاراتی که دارند باید آموزش های لازم در این زمینه را طی کرده باشد و قانون با پیش بینی این موضوع قلمرو ضابطان عام را به کارکنان آموزش دیده نیروی انتظامی محدود کرده است و از این رو به نقدی که در باره شناسایی کلیه کارکنان نیروی انتظامی به عنوان ضابط وارد شده است پاسخ گفته است.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

مطابق بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹/۴/۲۷، اهم وظایفی که نیروی انتظامی به عنوان ضابط قوه قضائیه دارد عبارتند از: مبارزه با مواد مخدر.

مبارزه با قاچاق.

مبارزه با منکرات و فساد.

پیشگیری از وقوع جرائم.

کشف جرائم.

بازرسی و تحقیق.

حفظ آثار و دلایل جرم.

دستگیری متهمان و بزهکاران و جلوگیری از فرار و مخفی شدن آنان.

اجرا و ابلاغ احکام قضائی.

ضابطین خاص

ضابطین خاص ضابطینی هستند که صلاحیت دخالت آنها محدود به جرائم خاص یا شرائطی معین است و در غیر از آن جرائم یا بدون تحقق آن شرایط، حق مداخله و اقدام ندارند. حال این سوال به ذهن می‌آید که آیا ضابط شناخته شدن این افراد در زمینه خاص، صلاحیت دخالت و اقدام ضابطین عام در این حوزه را نفی یا محدود می‌کند یا خیر؟ در پاسخ باید گفت که ضابطین عام در همه حال ضابط دادگستری محسوب می‌شوند و ضابطین خاص دخالت و اقدام ضابطین عام را محدود یا نفی نمی‌کنند. طبق بند ب ماده ۲۹ ضابطان خاص شامل مقامات و مامورانی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محول شده ضابط دادگستری محسوب می‌شوند از قبیل روسا، معاونان و ماموران زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان، ماموران وزارت اطلاعات و ماموران نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. همچنین نیروهای مسلح در مواردی که به موجب قانون، تمام یا برخی از وظایف ضابطان به آنان محول شود ضابط محسوب می‌شوند.

۱- روسا و معاونین زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان

اصولا ضابطین عام در زندان ها حضور ندارند و ماموران زندان، کارکنان سازمان زندانها و اقدامات تأمینی کشور هستند، نه ماموران نیروی انتظامی. به همین جهت قانونگذار برای حفظ آثار و دلایل جرم در صورت ارتکاب در محیط زندان یا انجام تحقیقات مورد نظر بازپرس در خصوص این جرائم، روسای زندان ها و معاونان آنها را در مورد جرائم زندانیان به عنوان ضابط شناخته است.

۲- مامورین نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران

در تاریخ ۷۱/۱۰/۱ همزمان با هفته بسیج، قانون حمایت قضایی از بسیج تصویب و در ماده ۱ آن اعلام شد: ((به نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اجازه داده می‌شود همانند ضابطین قوه قضائیه، هنگام برخورد با جرائم مشهود در صورت عدم حضور ضابطین دیگر و یا عدم اقدام به موقع آنها و یا اعلام نیاز آنان به منظور جلوگیری از امحاء آثار جرم و فرار متهم و تهیه و یا ارسال گزارش به مراجع قضایی اقدامات قانونی لازم به عمل آورند)). با توجه به تبصره ۳ همین ماده که می‌افزاید: ((نیروی مقاومت بسیج سپاه، وظیفه فوق را از طریق افرادی که آموزش های لازم را در این زمینه فرا گرفته و مجوز مخصوص را از نیروی مزبور دریافت نموده باشند اجراء خواهد کرد ...)).

۳- نیروهای مسلح با تصویب شورای عالی امنیت ملی

اصولا نیروهای مسلح اعم از ارتش و سپاه وظیفه حفاظت از کشور در برابر تجاوز بیگانه را بر عهده دارند و وظایف انتظامی و تأمین نظم و امنیت در شهرها بر عهده نیروی انتظامی به عنوان ضابط عام قرار دارد. در عین حال ضرورت تقویت نیروی انتظامی در انجام وظایف خود، قانونگذار را بر آن داشته است که از نیروهای مسلح نیز به عنوان ضابط دادگستری کمک بگیرد و تشخیص موارد ضرر. رت این امر را نیز بر عهده شورای عالی امنیت ملی قرار دهد.

۴- سایر ماموران به موجب قوانین خاص

بند ۵ ماده ۱۵ ق. آ. د. ک مقرر می دارد: ((مقامات و مامورینی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محوله ضابط دادگستری محسوب می شوند))، به این افراد اشاره می کند که ذیلا به چند نمونه اشاره می شود:

ماموران وضول عایدات و کشف قاچاق

فرمانده هواپیما

ماموران جنگلبانی

ماموران شکاربانی

ماموران سازمان بنادر و کشتیرانی

اعضای سپاه پاسداران

نوآوری های قانون کارت ویژه ضابطین دادگستری

قانون فعلی تمام افرادی را که در ماده ۱۵ به عنوان ضابط دادگستری نام برده است، بدون هیچ شرط دیگری، وظایف ضابطین را بر عهده آنان می گذارد، لیکن در لایحه جدید در ماده ۳۰ علاوه بر ذکر افرادی که نوعا ضابط محسوب می شوند، برای احراز عنوان ضابط دادگستری فراگیری مهارت ها و گذراندن دوره های آموزشی لازم را ضروری دانسته است و برای بر عهده گرفتن وظایف ضابطین، دارا بودن کارت ویژه ضابطین را شرط کرده است. بدیهی است مقرر فوق در هرچه تخصصی تر کردن وظایف ضابطین دادگستری تاثیری فوق العاده داشته، علاوه بر اینکه با آموزش مهارت های تخصصی جهت کشف جرم و تعقیب مجرمان، از دخالت افراد فاقد این کارت که بعضا مقتضی سوءاستفاده هایی (گرفتن رشوه از اصحاب دعوا) می شوند ممانعت به عمل می آورد.

پلیس ویژه اطفال

قانون فعلی ما تحقیق از اطفال را بر عهده مقام قضایی نهاده است، اما عملا به دلیل مشغله فراوان مقامات قضایی، ناگزیر تحقیقات درباره اطفال به ضابطین ارجاع می شود. قانون جدید در ماده ۳۱ با در نظر گرفتن این ضرورت عملی، نهادی را پیش بینی کرده است که وظیفه تحقیق و بازجویی از اطفال را به عهده بگیرند.

ضابطین ویژه بانوان

یکی دیگر از نوآوری های قانون جدید، پیش بینی ضابطین ویژه بانوان در ماده ۴۲، جهت بازجویی و تحقیقات از متهمان زن است. اگرچه برخی انتقاد می کنند که عدم وجود امکانات لازم و کمبود تعداد ضابطین زن اجرای مقرر فوق را به صعوبت برگزار می کند ولی لایحه نیز واقعیت های موجود را در نظر گرفته و در همان ماده قسمت پایانی مقرر می دارد: «و در صورت عدم امکان پرونده زنان برای تحقیقات و بازجویی نزد بازپرس و پرونده افرادی که سن آنان ۱۵ سال یا کمتر از آن است نزد دادگاه اطفال یا قائم مقام آن ارسال می شود».

اطلاع به دادستان خارج از وقت اداری

یکی از معضلاتی که هم اکنون در عمل درباره متهمان پیش می آید این است که می دانیم ضابطان حق دارند در جرائم مشهود هرگونه اقدامی را که برای جلوگیری از افراد متهم و حفظ آثار و ادله جرم لازم است انجام دهند. در همین راستا حتی می توانند متهم را در جرم مشهود بازداشت کنند که به این اقدام تحت نظر قرار دادن می گویند و مدت آن حداکثر ۲۴ ساعت است. زیاد پیش می آید که ضابطین متهم را بازداشت می کنند و به کلانتری می برند: مثلا چهارشنبه بعد از ظهر می برند و متهم تا شنبه در بازداشت به سر می برد که بیش از ۲۴ ساعت می شود (پنجشنبه و جمعه داسراها در تهران تعطیل است) لایحه برای اینکه این مشکلات پیش نیاید در ماده ۴۷ مقرر می دارد: «هرگاه فردی خارج از وقت اداری به علت هر یک از

عناوین مجرمانه تحت نظر قرار گیرد باید حداکثر ظرف یک ساعت مراتب به دادستان یا قاضی کشیک اعلام شود. دادستان یا قاضی کشیک نیز مکلف است، موضوع را بررسی کرده و در صورت نیاز با حضور در محل تحت نظر قرار گرفتن وی اقدام قانونی به عمل آورد.

اختیارات ضابطین

ضابطین دادگستری در انجام وظایف خود دارای اختیاراتی هستند که می‌توانند حتی منجر به سلب آزادی شهروندان گردد به همین دلیل ضروری است که افرادی که ضابط محسوب می‌شوند و این اختیارات را دارند به موجب قانون مشخص شوند. با نگاهی به موقعیت و مسئولیت اشخاصی که به عنوان ضابط معرفی شده‌اند، می‌توان گفت که ضابطین دادگستری بر دو دسته‌اند یک دسته ضابط عام هستند و دسته دیگر ضابط خاص محسوب می‌شوند.

تکالیف ضابطین دادگستری در امور کیفری:

برگرفته از قانون آیین دادرسی کیفری محدوده عملیاتی و تکالیف ضابطین (نیروی انتظامی) دادگستری بقرارذیل است:

- ۱- ضابطین دادگستری مکلفند دستورات مقام قضایی را اجرا نمایند.
- ۲- ریاست و نظارت بر ضابطین دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند باریس حوزه قضایی است.
- ۳- گزارش ضابطین دادگستری در صورتی در مرجع قضایی معتبر است که موثق و مورد اعتماد قاضی باشند.
- ۴- وظیفه ضابط در قبال جرم مشهود انجام اقدامات لازم به منظور حفظ آلات و ادوات و آثار و علائم و دلایل جرم جلوگیری از فرار متهم و یاتبانی وی با غیر تفتیش و بازرسی منازل در صورت لزوم تفتیش و بازرسی منازل در مواردی که عمل می‌آید که حسب دلایل، ظن قوی به کشف متهم یا اسباب و آلات و دلایل جرم در محل وجود داشته باشد

انجام تحقیقات مقدماتی

مراتب را بلافاصله به اطلاع مقام قضایی رسانیدن

تعریف و خصوصیات جرم مشهود:

قانون آیین دادرسی کیفری ایران صراحتاً تعریف مشخصی از جرایم مشهود را پیش بینی نکرده است. آنچه در قوانین سابق بیان شده، احصاء تمثیلی موارد جرم مشهود است نه تعریفی دقیق از آن. در آثار نویسندگان آیین دادرسی کیفری، این واژه علیرغم تکرار، کمتر مورد بررسی قرار گرفته و در نتیجه تعریف دقیقی از آن را ارائه ننموده‌اند. علی مهاجری و دکتر عباس زراعت در تعریف آن گفته‌اند: جرم مشهود جرمی است که وقوع یا اثر آن مورد مشاهده ی ضابطین دادگستری قرار گیرد. دکتر ایرج گلدوزیان می‌نویسد: جرم مشهود جرمی است که مرتکب در حین ارتکاب جرم دستگیر و دلایل جرم قابل جمع آوری است. دکتر پرویز صانعی بر این عقیده است که: جرم مشهود به عمل مجرمانه ای گفته می‌شود که اندکی پس از وقوع کشف شود و آثار و علائم جرم نیز قابل رویت و بازرسی باشد.

وظیفه ضابط در قبال جرم غیر مشهود

- وقتی جرم خصوصیات جرم مشهود را نداشت، جرم غیر مشهود محسوب می‌شود. وظیفه ضابط در جرم غیر مشهود آنست که مراتب را جهت کسب تکلیف و اخذ دستوره مقام ذی صلاح قضایی اعلام نماید.
- ۶- انجام تحقیقات مقدماتی (تحقیقات مقدماتی به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که به منظور کشف جرم و حفظ آثار و ادله وقوع آن و تعقیب متهم از بدوی بگرد قانونی تاتسلیم به مرجع قضایی صورت می‌گیرد).
  - ۷- تکمیل پرونده در مدت تعیین شده توسط مقام قضایی پس از انجام دستورات صادر از مقام قضایی ذیربط

۸- در مواقعی که جرم مشکوک و یا اطلاعات ضابطین از منابع موثق نباشد می بایست قبل از اطلاع به مقام قضایی، تحقیقات را بدون اینکه حق دستگیری یا ورود به منزل کسی را داشته باشند به عمل آورده و نتیجه را به مقام قضایی اطلاع دهند.

۹- اعلام نتیجه اقدامات بعمل آمده در کشف جرم و تحقیقات صورت گرفته به مرجع قضایی و تکمیل اطلاعات، در صورتی که مقام قضایی اقدامات را کافی نداند. با ورود مقام قضایی ضابطین دادگستری حق مداخله ندارند.

نظارت بر ضابطین:

ریاست و نظارت بر ضابطین دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند با دادستان است (ماده ۳۲ ق.ا.د.ک) همچنین به منظور نظارت بر حسن اجرای وظایف ضابطین دادستان باید حداقل هر دو ماه یک بار واحد های مربوط را مورد بازرسی قرار دهد و در هر مورد مراتب را در دفتر مخصوص که به این منظور تهیه می شود قید و دستورات لازم را صادر کند (۳۳) علاوه بر نظارت عام و کلی دادستان بر حسن اجرای وظایف ضابطان سایر مقامات قضایی نیز در اموری که ضابطان ارجاع می دهند حق نظارت دارند ارجاع امر از سوی مقام قضایی به ماموران یا مقاماتی که حسب قانون ضابط تلقی نمی شوند موجب محکومیت انتظامی تا درجه چهار برای مقامات قضایی است. همچنین دستورات ایشان به ضابطان دادگستری باید کتبی صریح و با قید مهلت باشد اما در موارد فوری که صدور دستور کتبی مقدور نیست دستور به صورت شفاهی صادر میشود و ضابطان دادگستری باید ضمن انجام دستورات و درج مراتب و اقدامات معموله در صورت مجلس در اسرع وقت و حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت آن را به امضای مقام قضایی برساند (ماده ۳۴ ق.ا.د.ک)

وظایف ضابطین دادگستری:

۱- انجام دستورات مقام قضایی:

طبق ماده ۳۵ ق.ا.د.ک ضابطان دادگستری مکلف هستند تا در اسرع وقت و در مدتی که دادستان یا مقام قضایی مربوط تعیین می کند نسبت به دستور های صادره و تکمیل پرونده اقدام نماید تا نقضی در تحقیقات مقدماتی به وجود نیاید چنانچه اجرای دستور یا تکمیل پرونده میسر نشود ضابطان باید در مهلت تعیین شده گزارش آن را با ذکر دلیل برای دادستان یا مقام قضایی مربوط ارسال کنند (ماده ۳۵ ق.ا.د.ک) حال اگر ضابطان از وظیفه ای که به آن ها محول شده و تکالیف و دستورات قضایی که به عهده دارند به طور کامل از انجام آنها خودداری کنند یا ضعفی نشان دهند مطابق باماده ۶۳ به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی محکوم می شود در نتیجه قانون صراحتاً ضمانت اجرای برای دستورات قضایی نیز پیش بینی کرده است. ۲- عدم اخذ قرار تامین

از آن جهت که وظیفه دادستان یا مقام قضایی است که برای جلوگیری از فرار متهم یا دسترسی به متهم، پنهان شدن متهم و حضور به موقع وی در موارد لزوم و جلوگیری از تبانی متهم با دیگران صدور قرار تامین را صادر می کند و این کار حقوق و آزاد های فردی را محدود می کند و از وظایف انحصاری وی می باشد ضابطان هیچ اختیار و قدرتی از خود برای اخذ قرار تامین ندارند و نیز مقام قضایی نمی تواند این اختیار را به ضابطان تفویض کند.

۳- وصول و انتقال شکایت ها و اعلام جرم ها

ضابطان دادگستری موظفند کلیه شکایت ها و اعلام جرم ها را وصول و آنها را در صورت لزوم پس از تحقیق و بررسی ابتدایی، به نظر دادستان برسانند. منظور از شکایت، اعلام جرم از طرف خود قربانی است. در حقوق ایران لازم نیست که شکواییه به صورت کتبی تنظیم و تسلیم مقام صلاحیت دار قضایی یا ضابط دادگستری گردد در این موارد شکواییه شفاهی در صورت مجلس قید می شود و به امضا شاکی میرسد. اگر شاکی نتواند امضا کند یا سواد نداشته باشد مراتب در صورت مجلس قید و انطباق شکایت شفاهی بامندرجات صورت مجلس تصدیق میشود پس از دریافت شکایت ضابطین دادگستری مکلفند به شاکی رسید تحویل دهند و به فوریت پرونده را نزد دادستان ارسال کنند (ماده ۳۷) ضابطان دادگستری مکلفند شاکی را از حق درخواست جبران

خسارات آگاه سازد و نیز اظهارات شاکی در مورد ضرر روزیان وارده را در گزارش خود به مراجع قضایی ذکر کنند همچنین ایشان مکلفند شاکی را از حق بهره مندی از خدمات مشاوره ای موجود و نیز سایر معاضدت های حقوقی آگاه سازد. تحمیل هزینه های ناشی از انجام وظایف ضابطان نسبت به کشف جرم و ... تحت هر عنوان بر بزه دیده ممنوع است. ضمانت اجرای تخلف ضابطان از این موارد نیز محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

۴- تایید جرایم با تنظیم صورت جلسه قبل

از اینکه دعوی عمومی به جریان بیفتد ممکن است نیاز به جمع آوری اطلاعات باشد و این سلسله مراتب باید طبق قوانین خاص اعمال شود. گاهی پیش می آید ادله ای مربوط به وقوع جرم مورد تردید باشد و یا اطلاعات ضابطان دادگستری از منابع موثق نباشد آنان باید پیش از اطلاع به دادستان بدون داشتن حق تفتیش و بازرسی و یا احضار و جلب اشخاص تحقیقات لازم را به عمل آورند و نتیجه آن را به دادستان گزارش دهند البته اطلاعاتی که جمع آوری می شوند باید در قالب صورت جلسه و به صورت مکتوب در آید و دادستان نمی تواند اظهارات شفاهی را مبنای به حرکت در آوردن دعوی عمومی قرار دهد. دادستان با توجه به این گزارش، دستور تکمیل تحقیقات را صادر و یا تصمیم قضایی مناسب را اتخاذ می کند (ماده ۴۳) از ظاهر ماده چنین استنباط می شود که جمع آوری اطلاعات اقدامی اختیاری نیست بلکه ضابطان دادگستری وظیفه دارند در مواردی که از وقوع جرم مطلع گردیده و دلایل کافی وجود ندارد به تحقیق و جمع آوری اطلاعات بپردازند.

۵- انجام تحقیقات مقدماتی

تحقیقات مقدماتی ضابطان، باتوجه به مشهود یا غیرمشهود بودن جرم، از تفاوت قابل توجهی برخوردار است. ضابطین دادگستری در جرایم مشهود، تمام اقدامات لازم را به منظور حفظ آلات، ادوات، آثار، علائم و ادله وقوع جرم و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم و یا تبانی، به عمل می آورند و ضمن انجام تحقیقات لازم، بلافاصله نتایج و مدارک به دست آمده را به اطلاع دادستان می رسانند. غیرمشهود: در جرایم غیرمشهود، ضابطان به محض اطلاع از وقوع جرم مراتب را برای کسب تکلف و اخذ دستورات لازم به دادستان اعلام میکنند و دادستان نیز پس از بررسی لازم، دستور ادامه تحقیقات را صادر و یا تصمیم قضایی مناسب اتخاذ می کند. (ماده ۴۴) در بازجویی ها نیز به موجب ماده ۶۰ اجبار یا اکراه متهم استفاده از کلمات موهن طرح سوالات تلقینی یا اغفال کننده و سوالات خارج از موضوع اتهام ممنوع است و اظهارات متهم در پاسخ به چنین سوالاتی و همچنین اظهاراتی که ناشی از اجبار یا اکراه است معتبر نیست تاریخ زمان و طول مدت بازجویی باید در اوراق صورت مجلس قید شود و به امضا یا اثر انگشت متهم برسد.

۶- شماره گذاری اوراق گزارش

پس از تهیه گزارش ضابطان دادگستری، به موجب تبصره ماده ۵۹ مکلفند اوراق بازجویی و سایر مدارک پرونده را شماره گذاری نمایند و در صورت مجلسی که برای مقام قضایی میکنند تعداد کل اوراق پرونده را مشخص کنند. همچنین به موجب تبصره مذکور رعایت مفاد این ماده در خصوص شماره گذاری اوراق پرونده توسط مدیر دفتر در دادسرا و دادگاه الزامی است و تخلف از آن موجب محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

مشخصات جرایم مشهود

در جرایم مشهود، مشخصه ها و ویژگیهایی وجود دارد که سایر جرایم غیر مشهود دارای این ویژگی ها نیستند، عمده ترین این ویژگی های این جرایم عبارت اند از:

۱- در جرایم مشهود، بدلیل وجود دلایل وقوع جرم، وجود دلایل انتساب جرم به مجرم، وجود آثار و علائم و آلات و ادوات مربوطه در صحنه جرم، خطر اشتباه قضایی را در جهت تحقق عدالت کاهش داده و فاکتور تسریع در رسیدگی و اعاده نظم و آرامش به جامعه و تاثیر پذیری اجرای مجازات به منظور جلوگیری از بیم تجری نرتکب و دیگران وجود دارد.

۲- جرایم مشهود فاقد مرحله کشف می باشند، زیرا به محض وقوع، فرد یا افرادی اعم از ضابطین دادگستری، مقام قضایی و مردم ارتکاب جرم را عادی دیده اند و بلافاصله مرتکب جرم را دسگیر نموده اند و یا ضابطین زمانی متهم را دسگیر کرده اند که متهم در حال فرار بوده و تعلق آن ارتکاب جرم به متهم نیز غیر قابل تردید است.

۳- در جرایم مشهود، جرم در مرئی و منظر مقام قضایی یا ضابطین دادگستری به وقوع می پیوندد و بنابراین حضور ناظر لازم است.

۴- در جرایم مشهود، مأمورین بلافاصله پس از وقوع جرم مطلع شده و متهم را دستگیر میکنند. بنابراین در جرایم مشهود می توان گفت که تجری و جسارت مرتکب بیشتر و دلایل انتساب اتهام، متقن و محکم و خطر اشتباه قضایی نیز کمتر دیده میشود.

در جریان پیگیری جرایم مشهود، ضابطان از وظایف و اختیارات بیشتری نسبت به سایر جرایم برخوردارند.

به موجب ماده ۴۵ قانون آیین دادرسی کیفری، جرم در موارد زیر مشهود است

(۱) در مرئی و منظر ضابطان دادگستری واقع شود یا مأموران یاد شده بلافاصله در محل وقوع جرم حضور یابند یا آثار جرم را بلافاصله پس از وقوع مشاهده کنند.

(۲) بزه دیده یا دو نفر یا بیشتر که ناظر وقوع جرم بوده اند، حین وقوع جرم یا بلافاصله پس از آن، شخص معینی را به عنوان مرتکب معرفی کنند. ماده ۵۳ قانون دادرسی کیفری فرانسه که در مقام احصای جرایم مشهود است، این مورد را به عنوان جرم مشهود ذکر نکرده است.

(۳) بلافاصله پس از وقوع جرم، علائم و آثار واضح یا اسباب و ادله جرم در تصرف متهم یافت شود و یا تعلق اسباب و ادله یاد شده به متهم محرز گردد.

(۴) متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، قصد فرار داشته یا در حال فرار باشد یا بلافاصله پس از وقوع جرم دستگیر شود.

(۵) جرم در منزل یا محل سکنای افراد، اتفاق افتاده یا در حال وقوع باشد و شخص ساکن، در همان حال یا بلافاصله پس از وقوع جرم، ورود مأموران را به منزل یا محل سکنای خود درخواست کند.

(۶) متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، خود را معرفی کند و وقوع آن را خبر دهد.

توضیح اینکه، تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری، این مورد را برای نخستین بار در زمره جرایم مشهود قرار داده اند. این مورد، نه تنها در قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ خورشیدی، بلکه در قانون دادرسی کیفری فرانسه نیز وجود ندارد.

(۷) متهم ولگرد باشد و در آن محل نیز سوء شهرت داشته باشد. در قوانین کیفری، تعریفی از «ولگرد» و «ولگردی» به عمل نیامده است؛ لکن، به موجب ماده ۲۷۳ قانون مجازات عمومی (الحاق مصوب ۱۳۲۲ خورشیدی): «کسانی که وسیله امرار معاش معلوم ندارند و از روی بی قیدی و تنبلی در صدد تهیه کار برای خود بر نمی آیند ولگرد محسوب می شوند...»

تبصره ۲ ماده قانون آیین دادرسی کیفری نیز، ولگرد را کسی که مسکن و مأواي مشخص و وسیله معاش معلوم و شغل یا حرفه معینی ندارد، تعریف نموده است.

نکته دیگر اینکه، چنانچه جرایم موجب مجازات سلب حیات، موجب حبس ابد، موجب قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی یا میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن و موجب مجازات تعزیری درجه پنج و بالاتر (موضوع بندهای الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری) به صورت مشهود واقع شوند، در صورت عدم حضور ضابطان دادگستری، تمام شهروندان می توانند اقدامات لازم را برای جلوگیری از فرار مرتکب و حفظ صحنه جرم به عمل آورند.

قانون آیین دادرسی کیفری به موجب تبصره ۱ ماده ۴۵ با وضع این مقرر که به مشارکت مردم در امور انتظامی نظر دارد؛ بر این امر تأکید دارد که شهروندان نباید انتظار داشته باشند که نیروهای پلیس بدون همکاری و حمایت فعال مردم، موفقیت کسب کنند؛ اما مشارکت شهروندان، نیازمند توانمند سازی مردم توسط پلیس با آموزش های هدفمند به این منظور است.

دستیابی به این مهم به تلاش جدی و واقع بینانه نیاز دارد و این در شرایطی است که در جامعه ما، تعریف جامعی از مشارکت مردم در این مورد و متقابلاً نگاه پلیس به این مسئله ارائه نشده و از سوی دیگر، ثغور وظایف شهروندان در این مورد مشخص نگردیده است.

اما اختیارات ضابطان دادگستری در جرایم مشهود عبارتند از:

۱- بازرسی منزل

ضابطان دادگستری در جریان پیگیری جرایم مشهود، حق بازرسی از منزل افراد مظنون به شرکت در جرم و همچنین اماکن مظنون به نگهداری اسناد و اشیاء مرتبط با جرم ارتكابی را دارند. در تأیید این برداشت می توان به بخشی از ماده ۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری اشاره نمود که اعلام می دارد: «ورود به منازل، اماکن تعطیل و بسته و تفتیش آنها و بازرسی اشخاص و اشیاء در جرایم مشهود، تفتیش منازل، اماکن و اشیاء نیاز به اجازه مقام قضایی ندارد و ضابطین به دلیل فوریت امر می توانند رأساً اقدام نمایند (خالقی، ۱۳۸۸، ص ۶۳).

۱-۱ قانون آیین دادرسی کیفری، به پیروی از اصل دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۱۲-۱ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، برای تضمین آزادی های فردی و کنترل اقدامات ضابطان، محدودیت های زیر را در انجام بازرسی منزل برای ضابطان دادگستری در نظر گرفته است.

ارائه اصل دستور قضایی به متصرف محل:

مطابق ماده ۵۸ قانون آیین دادرسی کیفری «ضابطان دادگستری باید به هنگام ورود به منازل، اماکن بسته و تعطیل، ضمن ارائه اوراق هویت ضابط بودن خود، اصل دستور قضایی را به متصرف محل نشان دهند و مراتب را در صورت مجلس قید نمایند و به امضاء شخص یا اشخاص حاضر برسانند. این در حالی است که مطابق ماده ۵۷ قانون دادرسی کیفری فرانسه، امضای صورت جلسه توسط ذی نفع ضروری نیست. در صورتی که این اشخاص از رؤیت امتناع کنند، مراتب در صورت مجلس قید می شود و ضابطان بازرسی را انجام می دهند». ماده ۱۴۲ لایحه نیز مشعر بر این مورد است. در این مورد، ماده ۵۷ قانون دادرسی کیفری فرانسه، انجام بازرسی در حضور شخص متهم یا مظنون و در غیاب وی با حضور دو شاهد را مقرر نموده است.

۱-۲. انجام تمهیدات لازم برای حفظ اسرار اشخاص:

قانون آیین دادرسی کیفری در ماده ۴۰ اعلام می دارد: «افشاء اطلاعات مربوط به هویت و محل اقامت بزه دیده، شهود و مطلعان و سایر اشخاص مرتبط با پرونده توسط ضابطان دادگستری، جز در مواردی که قانون معین می کند، ممنوع است.» و مطابق ماده ۵۶ قانون مذکور «ضابطان دادگستری مکلفند طبق مجوز صادره عمل نمایند و از بازرسی اشخاص، اشیاء و مکان های غیر مرتبط با موضوع خودداری می کنند.»

۱-۳. انجام بازرسی در روز:

ماده ۱۴۰ قانون آیین دادرسی کیفری اشعار می دارد که «تفتیش و بازرسی منزل در روز (از طلوع آفتاب تا غروب آن) به عمل می آید و در صورتی هنگام شب انجام می شود که ضرورت اقتضاء کند. بازپرس دلایل ضرورت را احراز و در صورت مجلس قید می کند و در صورت امکان خود در محل حضور می یابد.»

۱-۴. مطابق ماده ۵۶ قانون دادرسی کیفری فرانسه (و بندهای چندگانه آن)، برای انجام بازرسی منازل پزشکان، وکلاء و سردفتر اسناد رسمی، باید با حضور نماینده ای از کانون یا تشکیلات حرفه ای مربوطه صورت گیرد. این امر که برای حفظ شدن اسرار حرفه ای در هنگام بازرسی صورت می گیرد، مورد توجه تدوین کنندگان قانون قرار نگرفته است.

۲. بازرسی اشیاء

در مورد بازرسی اشیاء ضابطان دادگستری مکلفند طبق مجوز صادره عمل نمایند، اما چنانچه در هنگام بازرسی محل، ادله، اسباب و آثار جرم دیگری را که تهدید کننده امنیت و آسایش عمومی جامعه است مشاهده کنند، ضمن حفظ ادله و تنظیم

صورت مجلس، بلافاصله مراتب را به مرجع قضایی صالح گزارش و وفق دستور وی عمل می کنند (ماده ۵۷ قانون آیین دادرسی کیفری).

۳. حق تحقیق از شهود و مطلعان

به موجب ماده ۴۴ قانون آیین دادرسی کیفری، ضابطان دادگستری پس از حضور در صحنه وقوع جرم، چنانچه شاهد یا مطلعی در صحنه حضور داشته باشد باید اسم، آدرس، شماره تلفن و سایر مشخصات ایشان را اخذ و در پرونده درج کنند. عبارت «تحقیقات لازم را به عمل آورند» در این ماده، حاکی از حق ضابطان دادگستری بر تحقیق از شهود و مطلعان است.

۴. تحت نظر قرار دادن اشخاص مظنون به ارتکاب جرایم شهود

چنانچه در جرایم مشهود، نگهداری اشخاص مظنون به ارتکاب جرم، برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد، ضابطان دادگستری حق تحت نظر قرار دادن وی را دارند. تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری، به تبعیت از مواد ۶۲ تا ۶۶ قانون دادرسی کیفری فرانسه، برای حفظ حقوق شهروندان و کنترل اقدامات سالب آزادی مذکور، در صورت استفاده ضابطان از این حق، علاوه بر حکم ماده ۵ قانون آیین دادرسی کیفری که طی آن «متهم باید در اسرع وقت، از موضوع و ادله اتهام انتسابی آگاه و از حق دسترسی به وکیل و سایر حقوق دفاعی مذکور در این قانون بهره مند شود»، رعایت نکات زیر را برای آنان الزامی نموده اند:

- اطلاع موضوع تحت نظر بودن فرد در اولین فرصت به دادستان یا قاضی کشیک (برای اتخاذ تصمیم قانونی)

- تأمین امکانات لازم برای اعمال نظارت دادستان بر فرد تحت نظر

- تفهیم اتهام و ادله آن به متهم، به صورت کتبی و بلافاصله پس از تحت نظر قرار گرفتن

- رعایت حداکثر مدت تحت نظر بودن (بیست و چهار ساعت)

- درج مشخصات سجلی، شغل، آدرس و علت تحت نظر قرار گرفتن متهم حداکثر ظرف یک ساعت و گزارش آن به دادسرای محل

- اجازه ملاقات خصوصی متهم با وکیل خود به مدت حداکثر یک ساعت، در مورد جرایم سازمان یافته و یا جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور، سرقت، مواد مخدر و روان گردان و یا جرایم موجب مجازات سلب حیات، حبس ابد و قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن، وکیل مدافع یک هفته پس از شروع تحت نظر قرار گرفتن، حق ملاقات با موکل خود را خواهد داشت،

- اخذ ملاحظات کتبی تهیه شده توسط وکیل پس از ملاقات او با متهم و درج آن در پرونده تشکیل شده

- تفهیم حقوق متهم به وی (و در اختیار قرار دادن آن به صورت مکتوب) و اخذ رسید از متهم و انضمام آن به پرونده

- اجازه آگاه کردن افراد خانواده یا آشنایان متهم از تحت نظر بودن وی به وسیله تلفن یا هر وسیله ممکن؛ در صورت مخالفت ضابطان با این خواسته متهم، باید مراتب جهت اخذ دستور مقتضی به مقام قضایی اعلام شود

- موافقت با درخواست فرد تحت نظر یا یکی از بستگان وی جهت انجام معاینات پزشکی از متهم توسط پزشک منتخب دادستان و اخذ گواهی از پزشک و ضبط آن در پرونده

- پاسخگویی به والدین، همسر، فرزندان، خواهر و برادر متهم در مورد اطلاع یافتن از تحت نظر بودن وی

- ذکر اظهارات مشخص تحت نظر در این مورد، «ضابطان دادگستری مکلفند اظهارات شخص تحت نظر، علت تحت نظر بودن، تاریخ و ساعت آغاز آن، مدت بازجویی، مدت استراحت بین دو بازجویی و تاریخ و ساعتی را که شخص نزد قاضی معرفی شده است را در صورت مجلس قید کنند و آن را به امضاء یا اثر انگشت او برسانند. ضابطان همچنین مکلفند تاریخ و ساعت آغاز و پایان تحت نظر بودن را در دفتر خاصی ثبت و ضبط کنند». (ماده ۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری)

به موجب ماده ۶۳ قانون آیین دادرسی کیفری، ضمانت اجرای تخلف از برخی موارد فوق که در مواد ۴۷ تا ۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری ذکر شده اند، محکومیت به سه ماه تا یک سال انقصال از خدمات دولتی می باشد. نکته قابل تأمل اینکه، برای عدم تفهیم حق داشتن وکیل به متهم و نیز آگاه نبودن خانواده متهم از تحت نظر قرار گرفتن وی، ضمانت اجرایی در نظر

گرفته نشده است! این امر که تضييع حقوق دفاعی متهم محسوب می شود، امید به برگزاری یک دادرسی منصفانه را کم رنگ می سازد؛ موردی که از دید تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری مخفی مانده است.

۵. حق دستگیری اشخاص در جرایم مشهود

دستگیری افرادی که دلایل ارتکاب جرم مشهود درباره آنها وجود دارد، برای ضابطان دادگستری، هم حق و هم تکلیف به شمار می آید. در خصوص دستگیری ها موارد زیر باید مدنظر قرار گیرد:

- دستگیری زمانی انجام گیرد که نگهداری متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد

- تفهیم موضوع اتهام و دلایل آن به متهم، بلافاصله پس از دستگیری و به صورت کتبی باشد.

- مراتب به دادستان برای تصمیم گیری درباره تعقیب یا اتخاذ تصمیم قانونی دیگر اعلام شود (ماده ۴۶ قانون آیین دادرسی کیفری) ضمانت اجرای تخلف از این موارد، محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

تشخیص ضروری بودن نگهداری متهم برای تکمیل تحقیقات بر عهده ضابط است که باید به صورت متعارف باشد و اگر مقررات قانونی رعایت نشود چنین بازداشتی باطل است. مهم ترین اثر بطلان بازداشت متهم، بی اثر شدن دلایلی است که از این راه بدست می آید، مانند اقراری که از وی اخذ می گردد. پس اگر دلیل اتهام منحصر در همین اقرار باشد، نمی توان آن را مستند رأی دادگاه قرار داد (زراعت، ص ۱۰۸)

اختیارات ضابطان در جرایم غیر مشهود:

ضابطان دادگستری در جرایم غیر مشهود از اختیارات گسترده ای که در مورد جرم مشهود برشمردیم، محرومند. در اینگونه موارد، مطابق ماده ۴۴ قانون آیین دادرسی کیفری، ضابطان به محض اطلاع از وقوع جرم، در جرایم دارای جنبه عمومی، مراتب را برای کسب تکلیف و اخذ دستورات لازم به دادستان اعلام می کنند و دادستان نیز پس از بررسی لازم، دستور ادامه تحقیقات را صادر یا تصمیم قضایی مناسب اتخاذ می کند؛ بنابراین در جرایم غیر مشهود، ضابطین دادگستری قبل از کسب تکلیف و اخذ دستور از مقام قضایی، جز حفظ آثار و علائم جرم، وظیفه خاصی به عهده ندارند (آخوندی، ۱۳۹۰: ص ۴۲).

نتیجه گیری

با توجه به سیری که در تاریخچه، فلسفه و علل پیدایش ضابطین دادگستری و همچنین نقش ضابطین دادگستری در قانون جدید آیین دادرسی کیفری گذشت، چنین نتیجه می گیریم که ضابطین دادگستری را فقط قانون معین می کند و همچنین بایستی افراد دارای مهارت و آموزش دیده به عنوان ضابطین دادگستری انتخاب شوند. علت توجه قانون گذار به این موضوع، حساسیتی است که در تشکیل پرونده کیفری وجود دارد. در جامعه ای که قانون برای شخص مجرم در هر رتبه و مقامی، حسب شدت و ضعف جرم، مجازات مناسب مقرر می دارد، علاوه بر تنبیه مجرم، باعث ارباب دیگران نیز خواهد شد. ریاست و نظارت بر ضابطین دادگستری از حیث وظایفی که برعهده دارند با دادستان است. کلیه ضابطین دادگستری مکلفند دستور مقامات قضائی را اجرا نمایند. متخلفین از طرف دادگاه تعقیب و به انفصال موقت از یک ماه تا شش ماه از خدمت دولت محکوم خواهند شد و حکم دادگاه قطعی است.

منابع:

۱. آخوندی، محمود، آیین دادرسی کیفری، جلد دوم، تهران: سازمان چاپ و انتشارات، چاپ سیزدهم ۱۳۹۰
۲. آشوری، محمد، آیین دادرسی کیفری، جلد اول، ویرایش سوم، انتشارات سمت چاپ شانزدهم ۱۳۹۱
۳. خالقی، علی، آیین دادرسی کیفری، تهران چ دوم انتشارات شهر دانش ۱۳۹۲
۴. روزنامه اعتماد، شماره ۲۴۷۷ ۵-۶-۹۶. صفحه ۱۲ (حقوق)
۵. قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

۶. کاظم‌زاده، علی، ضابطین قوه قضاییه چه کسانی هستند، چاپ دوم، نشر مؤلف، ۱۳۷۹
۷. مهابادی، علی اصغر، ضابطین دادگستری در قوانین ایران، مجله آموزه های فقهی، شماره ششم ۱۰۵_۱۲۲.

The Duties and Authority of Court Executive Officers in Criminal Procedure Code of 1392

Maryam Rigi¹, Hamid Rezania²

1. *Department of Jurisprudence and Principles of Islamic Law, Islamic Azad University, Branch of Zahedan, Zahedan, Iran*

2. *Assistant professor and faculty member of Jame-al Mostafa Alemieh, Iran*

Abstract

There have occurred relatively new changes in the Criminal Procedure Code as compared to the old one. The new Criminal Procedure Code has been developed based on the French Civil Procedure Law. This paper has dealt with the history, philosophy and causes of this code as well as the court executive officers and their authority and duties.

This is a descriptive analytical and documentary type of research, which has tried to identify the executive officers' duties and analyze the historical trend of these officers via note-taking and library studies.

Keywords: Criminal Procedure Code, executive officers, officers' authority

---